

Kabinettskåp från 1640-talet.

Kabinettskåpet är 1600-talets älsklingsmöbel, tidens skattgömma, både för smycken och dylika materiella dyrbarheter och för intressanta rariteter och kuriositeter, sådana som tidens människor uppskattade i så hög grad. Det märkliga konstsåp fyllt av världens underbara produkter, som var staden Augsburgs hedersgåva till Gustav IV Adolf, är intet annat än ett synnerligen rikt utbildat gigantiskt kabinettskåp, som på eklatantaste sätt illustrerar 1600-talets smak för sådana ting.

Det nyförvärv till Nordiska museets samlingar, som avbildas å planschen, är däremot intet dylikt undantagsföremål, utan snarare en god genomsnittssak och just som sådan lämpad att företräda arten inom en kulturhistorisk samling. Det kan emellertid med heder vittna om tidens smak både genom möbelns arkitektoniska uppbyggnad och genom den målade dekorationen.

Skåpet är helt fanerat med ebenholz och visar i slutet skick en allvarlig och enkel svart exteriör med fyllningar omramade av hopplister. Några tunna beslag av förgylld brons äro för övrigt den enda prydnaden. Hela formen är för övrigt sträng och stram med skåpets rektangulära kropp krönt av en på en vulst vilande låg låda.

När man slår upp dubbeldörrarna, blottas ett betydligt rikare inre med en livlig arkitektonisk indelning och framför allt en färgglad utsmyckning av miniatyrartade målningar mot ljus fond, klädande lådornas och dörrarnas alla släta fält. Motsättningen mellan den stränga enkelheten i det yttre och den rikt smyckade interiören är karakteristisk för dessa skattskrin. Likaså är kontrasten mellan svarta ramverk och ljusa färgrika fyllningar i det inre en för perioden typisk effekt.

Målningarna äro det element i skåpets utsmyckning som ger den bästa hållpunkten för dess närmare datering. De tre dörrfyllningarnas bågfält innehålla framställningar av människor i helfigur, klädda i detaljrikt återgivna modedräkter, i sidodörrarna en dam och en herre, båda bärande en kokett herdestav, och i mittdörren ett ungt par på förtroligt tumanhand. Dessa dam- och kavaljersdräkter tillåta en ganska säker datering av målningarna, och därmed också den homogena möbeln, till 1640-talet. I de omgivande små fälten på dörrarna finnas årstidsframställningar samt bilder av fåglar och blommor. Lådornas fyllningar visa däremot landskapsbilder med byggnader, dock numera i ett ganska skadat skick, sedan skåpet under en period haft sitt residens i en småländsk drängstuga, där både manicuren och nipperna varit av en något bastantare art än 1600-talskonstnären beräknat.

Effekten av dessa på papper utförda målningar i klara färger mot ljus botten är i mycket överensstämmande med intrycket av emaljmalningar. I museets samlingar finnes sedan gammalt ett annat mindre kabinettskåp, i vars mörka trä äro infattade just dylika emaljplattor, och man får vid jämförelse ofrivilligt intrycket att det större skåpet avser att framkalla effekten av emaljmåleri. Även skåpet med emaljerna har kommit till museet från Småland.

På planschen skymtar under det nu skildrade 1600-talskabinetttet en underbyggnad, även den med uppslagna dubbeldörrar. Detta underskåp

har emellertid tillkommit på en senare tid, troligast under 1700-talets förre hälft. Det är ett enklare och grövre arbete, intressant mest genom det sätt, på vilket det ansluter sig till den äldre möbeln. Underskåpet är gjort av furu med listverk med ungefär samma profiler som 1600-talsskåpets men utan hopplister. Det yttre är svartmålat med målade imitationer av de förgyllda beslagen. Lådorna invändigt äro målade i en glad tegelröd färg, som gör en viss effekt t. o. m. i den krävande närheten av kabinettsskåpets figurmåleri.

Kabinettsskåpet bär i Nordiska museets samlingar inventarienumret 182,886 och är en gåva till museet av Samfundet Nordiska museets vänner.

Sigurd Wallin.

Lakan och örngott från Vasatiden.

Så sällan som man gör förvärv av hittills okända högklassiga svenska föremål från Vasatiden, måste man beteckna det som sensationellt, att Nordiska museet under ett års tid fått mottaga dels en hel sängutstyrsel från 1500-talets slut med en känd, svensk stormans vapen och med rika, ytterst välbevarade bårdbroderier i glänsande rött silke, dels några andra plagg av lika intressant art, av vilka ett par prov finnas avbildade å plansch.

Planschens övre bild visar ett par vapen i vitbroderi, märkliga redan på grund av de personer de beteckna. Dessa äro nämligen ingen mindre än amiralen Clæs Fleming, den berömde sjöhjälten, och hans andra fru, friherrinnan Elena Bielke, vilkas giftermål skedde den 12 augusti 1638. Jämte makarnas initialer åtföljas vapnen av årtalet 1639, alltså året efter giftermålet. Då föremålet, som bär broderiet, är ett barnlakan, skulle man väl i första hand vilja antaga, att det iordninggjorts för det första barnet. Emellertid känner man intet barn i detta äktenskap och dessutom torde båda lakanen från början ha varit större och först senare blivit omsyddade till barnlakan.

Den nedre bilden på planschen är en detalj av bården till ett örngott, vilket kommit till museet tillsammans med Clæs Flemings lakan. Denna örngottsbård är sydd med rött silke på det fina linnet. Mönstrets strama renässanskaraktär ger vid handen, att broderiet är utfört så tidigt som på 1500-talet. Med sin röda i rutsöm sydda botten, mot vilken mönstret är utsparat, utgör detta broderi ett vackert prov på vårt konsthantverk från den äldre Vasatiden. Som sådant är det intressant att jämföra med de bårder med röda konturer mot den vita linnebottnen, som pryda den ovan omtalade sängutstyrseln från 1500-talets slut. Av denna finnas prov avbildade i museets årsredogörelse för år 1929, sid. .

Clæs Flemmings lakan (ett par inv.n:r 177,646 och 177,647) samt örngottet med den röda broderade bården (inv.n:r 177,649) äro en gåva till museet år 1929 av fröken Matilda Ulfspärre och kan obetingat betecknas som tillhörande de märkligaste bland årets förvärv till museet över huvud.

Anna Lewin.